

Et skritt nærmere etisk handel

Helse Sør-Øst følger opp Legeforeningens krav til myndighetene om at offentlige innkjøp av medisinsk utstyr, underlegges etisk handel.

Legeforeningen ba høsten 2009 norske myndigheter sørge for at offentlige institusjoner som kjøper inn medisinsk utstyr, utarbeider og iverksetter handlingsplaner for etisk handel (1, 2). Enkelte helseforetak hadde den gang begynt å se på sine innkjøpsrutiner. Lengst i dette arbeidet hadde Helse Sør-Øst kommet, og nylig tok foretaket enda et skritt nærmere etisk handel da det vedtok nye retningslinjer for innkjøp (3).

– Helse Sør-Øst skal være pådriver for etiske leverandørkjeder ved sine innkjøp, sier Bente Mikkelsen, administrerende direktør i helseforetaket. – Ved store anskaffelser skal det foretas en risikoanalyse ut i fra produkt og produksjonsland. Våre leverandører må forplikte seg til å ta ansvar, understreker hun.

Legeforeningen mener Helse Sør-Østs arbeid på dette feltet er et eksempel til etterfølgelse.

Må gjøres obligatorisk

– Det er positivt at Helse Sør-Øst prioriterer dette viktige arbeidet. Foretakets nye retningslinjer sender et viktig signal til helsemyndighetene og de andre helseforetakene om å gjøre det samme, sier legepresident Torunn Janbu.

De nye retningslinjene til Helse Sør-Øst er i samsvar med Barne- og likestillingsdepartementets veileder fra 2009 som blant annet inkluderer ILOs (International Labour Organization) konvensjoner om å avskaffe barnarbeid og bedre arbeidsforholdene for arbeidstakere (4).

– Men det er problematisk at bruk av veilederen er en frivillig ordning. Myndighetene må sørge for at den gjøres obligatorisk. Helsevesenet kan ikke risikere at det brukes utstyr som er produsert under uverdige forhold av arbeidstakere uten rettigheter og på helsefarlige arbeidsplasser, sier Janbu.

Leverandørkjeder kan ofte være komplekse, særlig der produksjonen skjer i fattige land. Klær og tekstiler på norske sykehus kan være laget av barn eller av arbeidere under svært vanskelige arbeidsforhold.

Bomullsproduksjonen til sykehustekstilene kan ødelegge miljøet i land langt unna, og sjansen er til stede for at barn i lavinntektsland har sluppet kirurgiske instrumenter brukt under norske operasjoner.

Utgjør en forskjell

Helse Sør-Øst meldte seg våren 2009 inn i organisasjonen Initiativ for etisk handel (IEH). Rådgiver for offentlige anskaffelser

i IEH Magne Paulsrud mener det er på tide at det offentlige tar ansvar for hva som skjer i leverandørkjedene.

– Helse Sør-Øst handler varer for milliarder av kroner og har stor påvirkningsmulighet. At de stiller krav vil utgjøre en forskjell for de som produserer varene, sier han, og anbefaler den statlige veilederen på det sterkeste. – Gjør først en risikoanalyse. Basert på denne stilles det krav i de innkjøpene der det er stor risiko for at grunnleggende arbeidstakerrettigheter brytes. Ikke fortvil om det synes utfordrende. Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre litt. – Vi er en stor organisasjon, minner Mikkelsen om. – Det vil ta tid å bygge opp nødvendig kunnskap om de etiske retningslinjene for innkjøp. Vi setter nå i gang et informasjonsprogram for å nå frem med informasjon om de etiske retningslinjene til alle medarbeiderne i foretaksgruppen.

Ny tekstilavtale

Hun peker spesielt på hvor viktig det er at alle innkjøp følger inngåtte avtaler.

– Dersom noen i foretaksgruppen handler utenfor avtaler, har vi ingen kontroll på hvor varen er produsert eller under hvilke forhold den er produsert, sier Mikkelsen.

Dagens avtale med leverandøren av tekstiler til sykehus i Helse Sør-Øst, går ut dette året, og HINAS (Helseforetakenes Innkjøpsservice AS) er i gang med en ny anskaffelsesprosess. Innkjøpsrådgiver Evy Pleym er glad for at det blir stilt etiske krav i prosessen. – Vi vet at tekstiler er produsert i lavkostland og det er godt vi legger inn etiske krav i anskaffelsen. Dette tror jeg også vil bli godt mottatt av bransjen, sier hun.

Utfordrende oppfølging

Innkjøpsdirektør Anders Skumsnes i Helse Sør-Øst er opptatt av oppfølgingen. – Tekstiler er et høyrisikoprodukt og vi vil derfor følge tett opp leverandørene som blir valgt i denne anskaffelsen for å forsikre oss om at kravene blir oppfylt, sier han.

Framtiden i våre henders nyhetstjeneste Norwatch avslørte nylig at leverandører av uniformer til Forsvaret benytter seg av skyggefabrikker med dårlige arbeidsforhold, til tross for at Forsvaret har stilt etiske krav i anskaffelsen (5). – Vi vet at det er vanskelig, om ikke umulig, å være helt sikre på at alle forhold i alle innviklede leverandørkjeder er etisk forsvarlige, sier Skumsnes. – Kanskje kommer det avsløringer også i våre leverandørkjeder, da får vi i tilfelle bare være takknemlige og ta tak

Våre leverandører må forplikte seg til å ta ansvar, understreker Bente Mikkelsen. Foto Helse Sør-Øst

i det. Men vi håper selvsagt på avtaler med så gode og ansvarlige leverandører at vi kan føle oss trygge på at det ikke skjer, sier han.

Knut E. Braaten

knut.braaten@legeforeningen.no
Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Litteratur

1. Janbu T. Etisk handel med medisinsk utstyr. Tidsskr Nor Legeforen 2009; 129: 1915.
2. Braaten KE. Krever etisk handel. Tidsskr Nor Legeforen 2009; 129: 1921.
3. Helse Sør-Øst RHF. Reviderte etiske retningslinjer for innkjøp og leverandørkontakt i Helse Sør-Øst. www.helsesorost.no/modules/module_123/proxy.asp?l=1681&C=15&D=2 [14.1. 2009].
4. Initiativ for etisk handel. Etiske krav i offentlige anskaffelser. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet, 2009. www.etiskhandel.no/Offentlig_sektor/Veileder/index.html [14.1. 2009].
5. Steindal EH. Forsvaret uten kontroll. www.norwatch.no/200912081372/underleverandorer/tekstil/forsvaret-uten-kontroll.html [14.1. 2009].